

מעגלים נמשכים

עמי שטייניץ

בשנת 1986 הציגה תניה אנגלשטיין את תערוכת היחיד הראשונה שלה, מעגלים בחומר, בגלריית הסדנא לאמנות. הגלריה הוקמה בשנת 1984 על מנת להוסיף לסדנאות היצירה מקום להתבוננות ולשיחה אודות עבודות אמנות. הגלריה יצרה מוקד לתערוכות בעיר והייתה בין הראשונות בארץ שנסדו מחוץ למרכזי האמנות הידועים. במטרה להכיר לתלמידים ולתושבי העיר את עבודותיהם של אמנים-מורים בסדנא הוצגו תערוכות יחיד שלהם בגלריה.

הסדנא לאמנות נוסדה בעיר יבנה בשנת 1978 ועברה למשכנה בשכונת רמת אליהו בעיר ראשון לציון בשנת 1989. לקראת תום העשור השלישי להקמת הסדנא חוזרת הגלריה אל אמנים מורים שעבדו בה בתקופות שונות ומזמינה אותם להציג תערוכות יחיד. במשך השנים העניקה הסדנא כר פעולה לאמנים בראשית דרכם שעסקו באתגר התרבותי של פערים חברתיים, יחסי מרכז שוליים ואמנות בהוראה. בין האמנים שעבדו בסדנא נמצאים: בילו בליך, ענת בן שאול, יהודית גואטה, מיכל גולדמן, שוקה גלוטמן, דרורה דומיני, קובי הראל, איילת השחר כהן, דויד וקשטיין, ראובן זהבי, רקפת לוי, שי לחובר, נועה צדקה, ישראל רבינוביץ, דויד ריב ואחרים.

תניה אנגלשטיין ניהלה את הסדנא בשנים 1985 - 1987 ולימדה קרמיקה בין השנים 1982-1989. לתניה תפקיד מרכזי בפיתוח שפה אמנותית עכשווית בתחום יצירת הקרמיקה בישראל. את זאת היא עורכת באמצעות מעברים, תנודות, בין כלים לבין מבנים באורח הטוה את החפץ במארג של זהויות ותפקידים. ראשיתה של התנודה התרחשה בעקבות יצירה בחומר של בית ירושלמי היסטורי משנת... המוצג בתערוכה זאת לראשונה. הבית פתח את השיח עם רשת ביוגרפית של זיכרון חושי הנוגע במושג הכלי במשמעות פואטית רחבה.

הדרך שיוצרת תניה עורכת לחפץ מסע אל בית, אריג, אלבום תמונות, זיכרונות רשומים, טעמים, ריחות, צבע, יופי וכלים. הרצפים הפואטיים מעוררים הקשר רחב של נגיעות ומציבים את מסת הזיכרון החושי כזהות בעלת נוכחות. העבודות נובעות מהמרחב של תולדות משפחתה שמוצאה במצרים. פיסות הזיכרון של סיפור המשפחה "הקישוט האסלאמי המסולסל, הריחות, הטעמים והצלילים של המוסיקה הערבית חוזרים מהילדות לתוך עבודותיה...עירוב מתמיד של זיכרונות ילדות אבודים – סרט מצרי כל יום שישי, חביתת עגה, ואום כולתום..."(1) דווקא שולי הדברים של מלאכה, נשיות, זיכרונות ילדות ותרבות מזרחית מעלים דימויים וצורות בעלות משמעות. "הזיכרון", כותב מרסל פרוסט, "בהביאו את העבר אל ההווה מבלי לשנותו, ממש כשם שהיה כשעוד היה בעצמו הווה, מוחק בדיוק את הממד של הזמן ששולט בתפיסה המלאה של חיינו". יתרונו של מארג זה בהיותו מרומז ונוח יותר להעברת מסרים בנוגע לחלוקות פנימיות בקרב תרבויות. "בכל שעה נתונה מתנהל משא ומתן על זהות מוצא ומעמד..."(2) תחושת נימי הנימים משתלבת בתהליך ההרכבה של שפת התרבות. הביטויים הגלובליים והקהילתיים מעצימים זה את זה באמצעות תנודות שיח הדדי המגלים כי רעיון כור ההיתוך מבטא שאיפה שעיקרה מיתית ונועדה להשתנות על פי מסכת רגישויות אחרת שנושא הפרטי.

1. שלומית באומן, געגוע מזרחי – תניה אנגלשטיין, מוזיאון האסלאם, ירושלים, 2006
2. ציטוט זה, הציטוט של מרסל פרוסט והמקום של חושים בכתיבת תרבות מופיעים במאמר מאת אפרת בן זאב: הפוליטיקה של הטעם והריח – טקסי שיבה פלסטיניים לכפרים שחרבו, אלפיים 25, תשס"ג 2003, עמ' 73-88

תניה אנגלשטיין - תערוכות יחיד:

- 2006 - "געגוע מזרחי- מפגש בין חומר לזמן"- המוזיאון לאמנות האסלאם, ירושלים.
- 2004 - "געגועים"- בגלריה לאמנות ב Burg Giebichenstein, במחלקה לקרמיקה, Halle, גרמניה.
- 2003 - "בשבילך אני מתגעגעת"- בית האמנים, ירושלים והסדנה לאומנות, יבנה
- C.C.A.D- Columbus College of Art and Design 1999
- 1997 - "מבנה וצריח – המשך" – תיאטרון ירושלים, ירושלים.
- 1996 - "מבנה וצריח" – גלריית "שלוש שלושים", תל-אביב.
- 1993 - "מבנים פרק ב' " – בית אהרון כהנא, רמת-גן.
- 1991 - מבנים – גלריית מאפו, תל-אביב.
- 1988 - "מעגלים בחומר" – גלריית הסדנא לאמנות, יבנה.